

Els ibers al Vallès Oriental. Notes preliminars

Ponències
Anuari del
Centre d'Estudis
de Granollers
2007

Propòsit

181

La recerca que porta per títol *Els ibers al Vallès Oriental*¹ està orientada vers la comprensió de la cultura ibèrica a la comarca des dels seus orígens fins a la incorporació del territori al sistema administratiu i polític romà.

Mitjançant una aproximació que integri alhora dades històriques, arqueològiques i epigràfiques, es proposa un estat de la qüestió sobre aquesta època que completi les dades existents i doni com a resultat una visió renovada que estigui en consonància amb el coneixement actual del panorama ibèric global.

Aportació

Aquest estudi parteix de la necessitat de la investigació arqueològica d'abordar estudis sectorials on s'apleguin totes les fonts d'informació a l'abast per estudiar el comportament de determinats fenòmens en zones específiques. La informació dispersa reclama un tractament de conjunt que contribueixi al mateix temps a dibuixar amb més precisió el panorama de cadascuna d'aquestes zones i alimentar així futurs treballs de síntesi d'àmbit geogràfic més ampli. És en aquesta línia, que s'està desenvolupant la recerca sobre els ibers al Vallès Oriental.

Les dades² referents a l'època ibèrica en aquesta comarca són nombroses i el seu context cultural és avui més conegut gràcies no sols a les intervencions arqueològiques dels darrers anys, sinó també als treballs de sistematització de testimonis arqueològics (inventaris i documentació de fons de museus, cartes arqueològiques, prospeccions) endegats en aquesta àrea i a Catalunya en general.

¹ Projecte guanyador de la Borsa d'estudi XIV Memorial Joan Camps (convocatòria 2006).

² Una part estan recollides en el resum bibliogràfic del final d'aquest article.

Així, doncs, la situació sembla propícia per dur a terme una recerca que permeti explicar com es formà la primera cultura de caràcter urbà de l'entorn vallesà i quin és el llegat cultural que ens aporta. Aquest estudi es planteja proporcionar una lectura d'aquest llegat per traslladar els seus valors a la societat.

Fonts i metodologia

Aquesta recerca requereix lògicament reunir el material existent i reinterpretar-lo d'acord amb el context global del món ibèric i els resultats més recents dels estudis endegats en aquest camp. Abordar amb detall la realitat dels pobladors ibèrics de la comarca, la seva forma de vida, el seu sistema d'organització socioeconòmic i les seves relacions amb els territoris limítrofs demana tant treball bibliogràfic com treball de camp. En particular comprèn les tasques següents:

- 1) Compilar i examinar la informació bibliogràfica disponible.
- 2) Revisar les referències dels autors antics sobre els ibers a la Laietània.
- 3) Analitzar cartes arqueològiques i inventaris.
- 4) Examinar els resultats de les intervencions arqueològiques a la zona recollits en memòries d'excavació.
- 5) Estudiar el fons arqueològic ibèric del Museu de Granollers i el d'altres museus que custodiïn materials arqueològics procedents de la comarca.
- 6) Revisar el corpus epigràfic ibèric del Vallès Oriental i comparar-lo amb el de la resta de la geografia ibèrica.
- 7) Recollir informació de les troballes monetals i la seva dispersió a la comarca i a les àrees relacionades amb aquesta.
- 8) Documentació de peces singulars i interpretació de totes les dades.

Continguts

Un dels temes d'anàlisi consisteix a definir la base sobre la qual es forma la cultura ibèrica dins el Vallès Oriental i com evoluciona. L'estudi dels assentaments i la seva cronologia ha de contribuir a delimitar la forma d'ocupació adoptada pels seus habitants al llarg de cinc segles fins a la consolidació de la romanització i les causes que determinen tal ocupació. D'aquesta tasca derivarà una visió aproximada de l'evolució del mapa econòmic d'acord amb el context històric i la xarxa de contactes amb els territoris adjacents en cada moment.

En relació amb el punt anterior és imprescindible examinar la importància del Vallès Oriental com a cruïlla de comunicacions, fet que en l'època que ens ocupa determinarà un nombre considerable d'elements: la posició dels llocs d'assentament i els punts d'explotació econòmica, les formes de subsistència, el tipus de relació amb pobles veïns, els contactes comercials interns i els externs (amb altres regions ibèriques i amb els mercaders mediterranis), la penetració d'innovacions tècniques i de nous usos, la composició de la cultura material, etc. De fet, s'observa que, arran de les condicions marcades pels fluxos de mercat en cada etapa, la producció d'excedents per a fins comercials provocà una transformació d'una agricultura cerealística en una agricultura primordialment vitícola. Convé, doncs, observar com això es reflecteix a l'àrea estudiada.

La zona analitzada s'ha de concebre naturalment com a part integrant d'un espai etnocultural més gran, que és la Laietània. En aquest sentit, es fa necessari conèixer la informació aportada per les fonts literàries antigues sobre els laietans i també la realitat arqueològica del seu territori sobre la base del seu coneixement actual.

Es pretén així mateix estudiar els trets propis del territori que permeten definir el seu grau de singularitat cultural a l'època ibèrica, en el benentès que les línies frontereres actuals no tenen a veure amb la geografia antiga. Es parteix del supòsit que els vincles i les relacions culturals no depenen necessàriament de les fronteres polítiques, i que el mapa ètnic o fins i tot lingüístic admet situacions plurals de convivència. Aquesta consideració ens porta a abordar i contrastar el concepte d'*iberisme* amb la realitat arqueològica

(tradicions del bronze final, cultural material «ibèrica», inscripcions, formes d'assentament, etc.). Dins d'aquest marc s'ha de valorar si l'àrea geogràfica de la seca monetar de *Lauro* delimita una entitat territorial concreta o respon simplement a una estratègia d'actuació –d'altra banda efímera– dictada per Roma i que podria ésser aliena a la situació cultural de base que veritablement tenien els ibers de la comarca.

Per acabar, una altra part de l'estudi es reserva a l'epigrafia, concretament al conjunt d'inscripcions en llengua i escriptura ibèrica descobertes al Vallès Oriental³. La informació que aquests documents ens aporten, completa, d'una banda, el coneixement de determinats aspectes dels habitants de la comarca en època ibèrica, com ara: la quantitat d'epígrafs al llarg del període considerat, l'abast social de l'escriptura, els usos d'aquesta, els llocs on es practica, les persones implicades en el seu exercici, etc. D'altra banda, la interpretació dels epígrafs ibèrics de la comarca ens permet entendre la situació de l'ús de l'escriptura amb relació al marc de tot el territori ibèric i comparar-los amb altres àrees que també han aportat documents d'aquesta naturalesa. Finalment, es mostraran les aportacions de les inscripcions vallesanes al corpus de la llengua ibèrica.

Maria Isabel Panosa i Domingo
Universitat Autònoma de Barcelona

³ Ja recollides i publicades en un treball nostre anterior.

Bibliografia

ARRIZABALAGA, Antoni; PARDO, Jordi, SADURNÍ, Joan (1984): *Els orígens del Vallès Oriental*. Caixa d'Estalvis de Catalunya i Ajuntament de Granollers.

ESTRADA, Josep (1955): *Síntesis arqueológica de Granollers y sus alrededores*. Granollers.

ESTRADA, Josep; VILLARONGA, Leandre (1967): *La «Lauro» monetaria y el hallazgo de Cànoves* (Barcelona). Barcelona.

ESTRADA, Josep (1999): «L'itinerari dels vasos apolíners en el trajecte de Granollers a Tarragona». M. Mayer, J. Nolla i J. Pardo (ed.), *De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispània Citerior. Homenatge a Josep Estrada i Garriga*, Ítaca, Annexos 1, pàg. 201-219

LLOBET, Salvador (1951): *Granollers. Estudio geográfico e histórico*. Granollers.

PANOSA, M. Isabel (1992): «Catàleg i anàlisi dels epígrafs ibèrics del Vallès Oriental». *Limes* 2, pàg. 57-75.

PANOSA, M. Isabel (1993): «Epigrafia ibèrica al Vallès Oriental. Resultats». *Limes* 3, pàg. 53-63.

PARDO, Jordi; PANOSA, M. Isabel (1985): *Els ibers*. Conferència i dossier per al curs d'Arqueologia del Vallès Oriental.

PASCUAL, Ricard (1999): «La *Lauro* vinícola». M. Mayer, J. Nolla i J. Pardo (ed.), *De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispània Citerior. Homenatge a Josep Estrada i Garriga*, Ítaca, Annexos 1, pàg. 477-484.